

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

33 P. 13.

Coll. No. 493

Title Homa vidhi

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 493 Subject : Dharmaśāstra

Title : Homa vidhi

Author : — Scribe : —

Date of the work : — Date of the Ms. : V.S. 2594

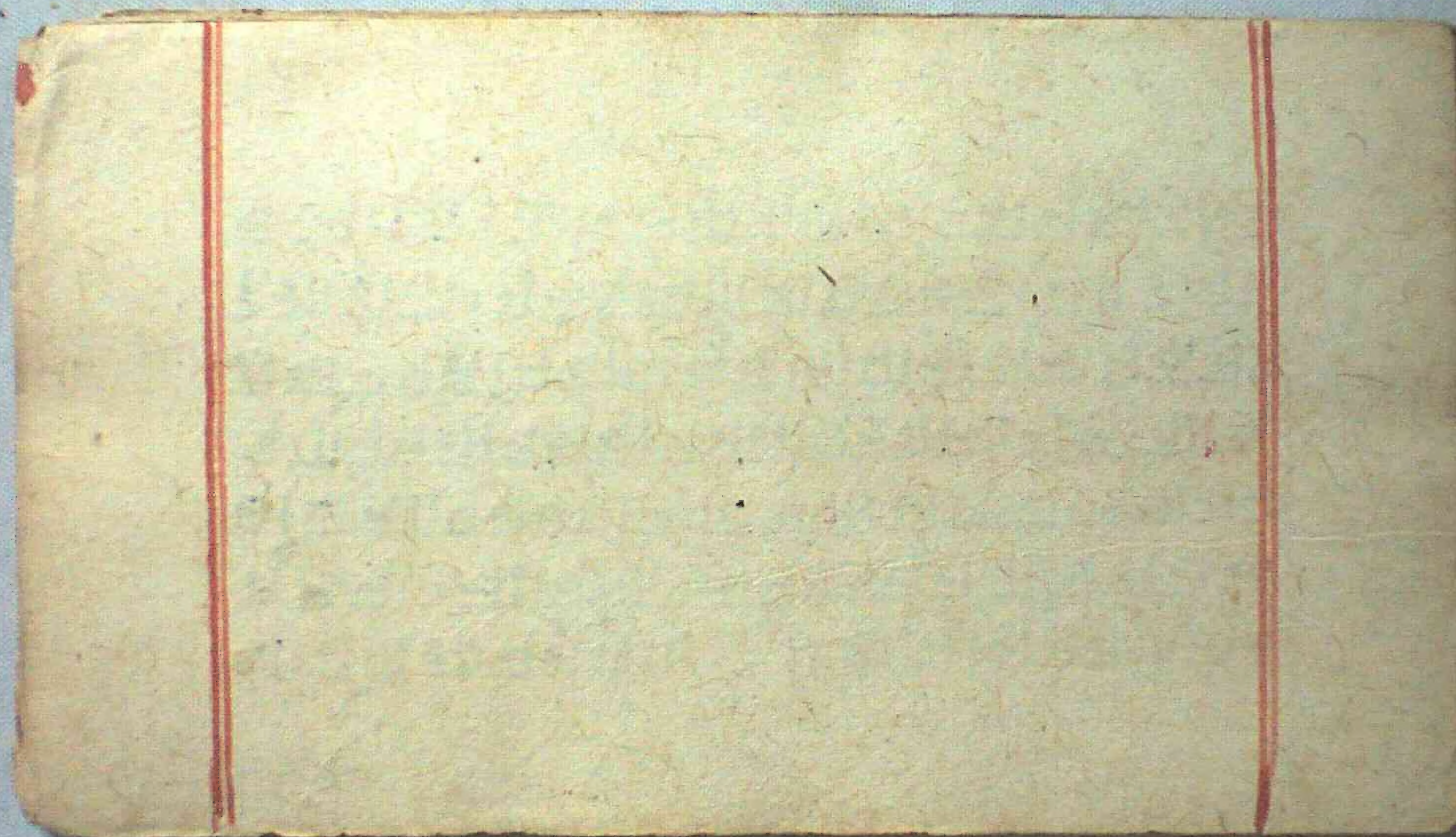
Place of the work : — Place of the Ms. : —

Size : 6.7" by 3.8" Extent : 29 foll.

Language : Sanskrit Script : Devanāgarī

Remarks :

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ श्रीनृसिंहगणेशं च
गुरुनत्वा विलिख्यते॥ सर्वतंत्राविरोधेन
वक्ति स्थापनपद्धतिः॥ यथा॥ मूलेन प्राणानायम्
प्राणवेन वातलक्षणेन वा षडंगन्या संकृत्वा॥ अ
द्य मासे पक्षे तिथौ च मुक्कामो वा कृता मुक्कजप
दशांशं वा॥ मुक्कद्वयेण होममहं करिष्ये इति सं
कल्पः॥ कुंडं स्वेदितं वा कुशैः परिसमुत्पुञ्जितं

१

अथ तिर्षशक्तिमष्टिर्ध्यानं सर्वानंदमयीमशेषहरि
तद्धं सांभृजां कप्रभां॥ अहं चोर्ध्वकरद्वयेन दध
तीपाशं सृजि चक्रमात्र॥ दोर्ध्वं चाभृतदेम पूर्ण
कलशं मुक्ताक्षमालावरीं॥ जंगलसिंधुसूक्ष्मादि
सहितं श्रीतीर्षशक्तिं भजे॥ हां प सर्वानं
दमयीतीर्षशक्तैरेहि स्वाहा इति नमस्कृत्य

रि४

ए

कुंडमध्ये॥ अमहोमेतुं कुंडं एवं विलिख्य स्वा
पयेत्॥ तत्र मंजूकादिपरतत्वांतं समुज्ज्म॥ तद्य
पानुं मं मंजूकाय नमः॥ काकालाग्निरुद्राय॥
कुंकुमाय॥ आआधारशक्त्यै॥ धंधमाय॥ ज्ञाना
नाय॥ वैवैराग्याय नमः॥ ऐं ऐश्वर्याय नमः॥ अं
अधर्माय॥ अं अज्ञानाय॥ अं वैराग्याय॥ अं नै
श्वर्याय॥ अं नताय॥ आनंदकंदाय॥ संविन्ना

रव्य। उहृत्पगोमयेनोपलिप्य। ततो मूलं जप नृकुं
उं पश्येत्। फट् इति कुशैश्च त्रिंशं प्रोक्ष्य तैरेव द
र्जेः फट् इति संताम्य। मुष्टिबंधेन जलेन हं इत्या
सिंच्य। ते हंतः कुशेन वर्णकैर्वास्वानि मुरं वत्रि
कोणाषट्कोणाष्टलचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलि
रव्य। सं प्रोक्ष्य। वैष्णवहोमे तु तां हृत्तादिपत्रे। उं श्रं
उं इति गंधादिना विलिरव्य सं प्रोक्ष्य स्वापयेत्॥

तत्त्वायै। जयायै। विजयायै। अपराजितायै। नि
त्यायै। विलासिन्यै। ह्रीं गौरी। अघोरायै। मंगला
यै। श्री सर्वशक्तिकमलासनाय नम इति। विष्णु
त्यै। उन्नत्यै। कांत्यै। सौम्यै। कोर्यै। सन्नत्यै। व्यु
द्यै। उक्रुद्यै। कुक्ष्यै। श्री सर्वशक्तिकमलासना
यै। इति संपूज्य। उं श्री इति लक्ष्मीनारायणौ आ
वाप्त्यं गंधादिना उं नारायणाय। श्री लक्ष्म्यै इति

लाय । प्रकृतिमयपत्रेभ्यो । विकारमयकेसरे
भ्यो । पंचाशदसंबीजाद्यकर्णिकायै ॥ अत्र
षडमंडलायद्वादशकलात्मने । सोममंडला
य षोडशकलात्मने । मंदविमंडलायद्वादशक
लात्मने । सत्त्वाय । रजसे नमः । तमसे । आत्म
ने नमः । अंतरात्मने । परमात्मने । ज्ञानात्मने ।
मायातत्त्वाय । कलातत्त्वाय । विद्यातत्त्वाय । पर

पूजयेत् । अम्होमेतुजयायै । विजयायै । अजिता
यै । अपराजितायै । नित्यायै । विलासिन्यै । हो
ग्ध्यै । अघोरायै । मंगलायै । श्रीसर्वशक्तिकम
लासनाय नमः इति संपूज्य । उं शिवं श्रीं पार्वतीं च
पूजयेत् । ततो देवा देवयोर्मेषु न विजाव्यसूर्यका
नोद्भवं वा अरणिजं वा श्रोत्रियगृहावाताम्रादि
पात्रस्त्वपात्रेण पिहितं निधूममग्निं ज्ञानाय्य । फ

R

रस। कृत्स्नवगुण। उं इति कुं नो परित्रिः परित्रा
म्य। करान्या पात्रस्त्वं वक्रिः परित्राम्य। देवादे
वयोः संनोगां तं विना व्य। जानुज्या नुवं स्पृष्ट्वा मू
लांते। कृवक्रिचैतस्याय। इति पवनः। देवरेतो
धिया त्वा निमुरं वक्रिनिदध्यात्। नतस्तयोरा
चमनं दत्त्वा। का एकरा पादिना वक्रिं संधुक्तये
त्। चित्स्मिगलहह नह नह हह हह पच पच सर्व

ज्ञाज्ञापयस्वाहा इति मुखेन वाता लवृतादिना वा
 ज्वालयेत । ज्वलितं विलोक्य ज्वालिना मुद्रां प्रद
 र्ष्य । उत्थाय । अग्निं प्रज्वालितं वंदे जातवेदं ऊना
 शनं । सुवर्णवर्णममलं समिधं विश्वतो मुखं ॥
 इति पठेत् । तत उपविश्य तारेण प्राणाना यम्य
 अस्पमंत्रस्पन गुरुषिः । गायत्री छंदः । अग्निर्दे
 वता । रं बीजं । स्वाहा शक्तिः । होमे विनियोगः ॥

५

गवे नमः । इत्यादिन्यासं कृत्वा वसु माणष उंगमं
 त्रैः करन्यासं विधाय । अथ वा वैश्वानरजातवे
 द इहा वहलोहिताहसर्वकर्माणि साधय स्वाहा
 इति मूलेन करौ संशोध्य । स्पृहिरण्यौ । त्रिंशे
 श्रृंगगनायै । पायौ । उष्ट्ररक्षायै । शिरसि । व्यूह
 स्यायै । मुखे । अं प्रजायै । नासयोः । रसं बहुरू
 पायै । नेत्रयोः । अतिरक्तायै । सर्वांगे । देवेभ्यो

सु२

नमःलिंगे॥पितृभ्यो॥पायौ॥जलस्पर्शः॥गंधर्वभ्यो॥
शिरसि॥यक्षेभ्यो॥मुखे॥नागेभ्यो॥नासिकायां॥
पिशाचेभ्यो॥नेत्रयोः॥रारुसेभ्यो॥सर्वंगे॥ततः
षडंगं॥सहस्रार्चिषेरुदयायनमः॥स्वस्तिपूर्ण
यशिरसेस्वाहा॥उत्तिष्ठपुरुषायशिखायैव
षट्॥धूम्रव्यापिनेकवचायङ्॥सप्तजिकायने
त्रत्रयायवौषट्॥धनुर्धरायअस्त्रायफट्॥इति

६

षडंगं॥उञ्जग्नयेजातवेदसेमूर्द्धि॥उञ्जग्नयेस
प्तजिकायवामांसे॥उञ्जग्नयेहव्यवाहनाय
वामपार्श्वे॥उञ्जग्नयेअश्वोदरायवामकट्या
उञ्जग्नयेवैश्वानरायलिंगे॥उञ्जग्नयेकौमा
रतेजसेदक्षकट्या॥उञ्जग्नयेविश्वमुखाय
दक्षपार्श्वे॥उञ्जग्नयेदेवमुखायदक्षांसे॥त
तोमंरुकादिवक्रिमंडलांतपीवंविन्यस्म॥रु

दयेष्टपत्रेअग्रदिप्रादक्षिणंमध्येचन्मसेतृपा
तायै॥श्वेतायै॥अरुणायै॥कृष्णायै॥धूम्रायै॥
तीव्रायै॥स्फुलिंगिन्यै॥रुचिरायै॥ज्वालिन्यै॥
रं वज्रासनाय॥इतिविन्मस्पवैश्वानरजात
वेदइहावहलोहितारुसर्वकर्माणि साधय
स्वाहाइतिमंत्रंविन्मस्पध्यायेत्॥इष्टंशक्तिःस्व ७
स्तिकाप्नोतिमुच्चैर्दोनिर्दोर्धैधारयंतंजपानं

हेमाकल्पपद्मसंस्त्रिनेत्रंध्यायेदक्षिंबचमौ
लिंजरात्रिः॥इतिध्यात्वा मनसासंपूज्य॥शुद्धज
लैर्मृष्टिबंधेनाग्निंपरिषिच्यअगर्जदत्रैर्मध्य
मेस्वलायां वामपार्श्वतोतैः॥पूर्वादिईशांतं प
रिस्तरेत्॥तत्रप्राच्यामुदगगैर्दक्षिणतः॥पूर्वा
गैः पश्चिमेउत्तरागैरुत्तरस्याप्रागगैः परिस्त
रतां॥ततःपालाशवैकटकंकतिकाष्मीर्यवि

त्वानामन्यतमानां दुमानुजानस्ववाङ्मितान्
 वानपरिधानपश्चिमदक्षिणोत्तरेषु विन्यस्यते
 पुनमेता **ब्रह्मणे** **विष्णवे** **शिवाय** **इति संस**
ज्म **अग्नौ** पावशक्रां कुर्यात् **मंरूकादिपरतत्वा**
तं संसज्म पावशक्रां कुर्यात् **तत्र रुद्रया तथ्या न**
वक्रिमावाह्य **मुद्राः** प्रदक्ष्य गंधादिभिरर्चयेत् ८
 यथा वक्रिमंत्रेण संसज्म षट्कोरोषु स्वाग्रतो व

क्रिकोणादिस्त्रिहिरण्यै नमः **इत्यादि** **यूं**
निरक्तायै **इत्यंताः** षट्संसज्म **मध्ये** ध्वज
रूपिण्यै **इति** सजयेत् **तेष्वेव देवेभ्यो** **इत्या**
दि सजयेत् **ततो** षट्संसज्म **उंसहस्त्रा**
र्चि **वे** रुद्रया य नमः **इत्यादि** **अंग** चतुष्टयं
ग्रेनेत्रं **दि** **रू** **अ** **स्त्र** **सजयेत्** **ततो** **ग्रपत्रादि**
उ **अग्नये** **जातवेदसे** नमः **इत्याद्यष्टमूर्त्तौ**

संज्ञम्। तद्गेषु। ब्राह्मणे। माहेश्वर्ये। कौमार्ये। वै
सुव्ये। वाराह्ये। इंद्राण्ये। चामुन्यायै। महाल
ह्ये। तदुपरिञ्चसितांगनैरवाय। रुरुनैरवा
य। चंडनैरवाय। क्रोधनैरवाय। उन्मत्तनैरवा
य। कपालिनैरवाय। नीषण्णनैरवाय। संहार
नैरवाय। इति संज्ञम्। प्रसिद्धपूर्वादिदिह्नुं
जाय। अग्रये। इत्यादि। तदुपरिविज्ञाय। शक्र

८

ये। इत्यादिहजयेत्। ततोऽस्ववामनागे कुशाना
स्मीर्य तत्र प्रागयवर्गं। यथा। तथा प्रणीतपात्रे
रुणा पात्रे आज्यस्वाली च रुस्वाली स्तुवं स्तुवं
तानि अधो मुखानि होमप्रव्यष्टं कुशपुलापा
लाशयंच समिधः। अन्त्यदृष्टुपयोगि संस्थाप्य
स्थापितान्प कुशतरुणो साग्राखंडितानां तर्गत्र
गर्जिणी अतिरिक्ते प्रादेशामिते पात्रे कुतवहा

आहायमूलेनकुशैः छित्वापवित्रेकृत्वातान्यामू
लेनतानिप्रोक्ष्यउत्तानानिविधायप्रणीताजले
मापर्यतत्रपवित्रेनिहिष्यञ्च॥ कुशमुद्रयागंगे
इत्यादितार्थान्यावाह्यतत्रगंधाहृतादिनिहि
ष्यपवित्राभ्यामुत्सृज्यअग्नेरुत्तरेआसनेनिधा
यततः प्रोक्षणीपात्रेणजलेसपवित्रंआहायप
वित्राभ्याजलेनमूलेनतत्रज्जायन्मावानमोमं

१०

त्रेणवाउपयोगक्रमेणसर्वाणिवस्तूनिपृथक्
पृथक्प्रोक्ष्यअग्नेर्दक्षिणतोब्रह्मासनंपरिक
ल्प्यअस्मिन्त्वंब्रह्मामवेतिकुशमुष्टिनिधाय
तत्रर्तुनमोब्रह्मणेइतिब्रह्माणमावाह्यसंप्रज्य
उंअणिमासिध्वै॥ महिमायै॥ गरिमायै॥ लघि
मायै॥ इशितायै॥ वशितायै॥ प्राकाम्पायै॥ इ
च्छायै॥ इतिसंप्रज्य॥ इहवामहस्ताभ्यामुवंसु

चंवाधोमुखौआदायत्रिवारंवक्तौप्रताप्यवामेन
 तौगह्रीत्वादर्थैःक्रमेणमूलेनमूलंमध्येनमध्यम
 रेणाग्रंसंमार्ज्यततःप्रोहणाजलेनपवित्रांतौप्रो
 ह्यपुनस्तथैवप्रताप्यदर्शनगतौनिहिष्यतत्रस्व
 योरेव।हंइच्छाशक्तौ।हंज्ञानशक्तौ।हंक्रियाश
 क्तौ।इतिमूलमध्यांतेषुसुविन्मसेत।एवंसुवि
 त्तोऽंशिवायनमःसुवे।ऽंदेव्येनमःसुवि

प्रां ३

११

ततस्तौष्ट्यक्रसूत्रत्रयेणावेष्ट्यसंप्रज्य।स्वदहि
 णेकुशोपरिन्मसेत॥इतिसुक्रसुवसंस्कारः
 ज्ञाप्याज्यसंस्कारः।फट्इतिज्ञाप्यस्त्राजोप्रणीतो
 दकेनप्रक्षाल्यतत्राज्यनिरूप्य।मूलेनवीह्य।फ
 ट्इतिप्रोक्ष्यफट्इतिकुशैःसंताम्य।ऊंइतिमुष्टि
 बंधेनासिंच्य।मूलेनाष्टवारमनिमंज्य।आत्मानं
 ब्रह्मरूपंध्यात्वा।वंइतिजमृतीरुत्या।ऊंमांतर्वा

युकोलिंगारात्रआरुत्यतेषुनमइतिआज्यस्वालीनि
 दध्यात्।इदंतापनंततोदर्नयुग्मंप्रदीप्यनमइति
 आज्येहिस्वाउहत्याग्नौहिषेत्।इतिपवित्रीकर
 णं।दर्नयुग्मेणदीप्तेनकुंडस्याज्यंनाराजयेत्॥इ
 दमग्निद्योतनं।दीप्तंदर्नत्रयंघृतेफट्इतिप्रदत्त
 अग्नौहेयः।इदमुद्योतनं।आज्यस्वालीउत्तार्य
 स्वपुरतोनिधायअंगारात्संयोज्य।जलंस्पृष्टा

१२

सहस्तद्वयांगुष्ठानामिकाभ्यांदर्नौउत्तराग्नौग
 हीत्वाफट्इतिअग्निसन्मुखमाज्यंहिषेत्।द
 र्नवदग्नौहिषेत्।इदमुत्पवनं।तदनुनर्द
 दयेनात्मसन्मुखेनमइतिआज्यहेयः॥संप्र
 वनमेतत्।दर्नहेयोग्नौ।ततोदर्नद्वयंप्रागग्रं
 मध्येग्रंथियुतंनिधायतत्रजागद्वयेवामेशु
 कंदहेरुसंइतिपरुद्वयंध्यात्वाक्रमेणमध्ये

सुषुमां वामदहयोरिमापिंगले च ध्यात्वा सुचमा
दायमध्यस्वदहर्नादृष्टिणतो नम इति घृतमादाय ॐ
अग्नये स्वाहा ॥ इदमग्नये नमम इति त्यागं कृत्वा
अग्नेर्दहनेत्रे कृत्वा आकातिग्रहणस्वले संपातः
ततो वामतो नम इत्याज्यमादाय ॐ सोमाय स्वाहा
इदं सोमाय नमम ॥ इत्युक्त्वा अग्नेर्वामिनेत्रे कृत्वा
तथैव संपातः ॥ ततो मध्यात नम इति घृतमादाय

१३

ॐ अग्नाषोमाभ्यां स्वाहा ॥ इदमग्नाषोमाभ्यां नम
म इति वक्त्रेर्मध्यनेत्रे ॥ ततो दह्यात नम इत्याज्यमा
दाय ॐ अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा इदमग्नये स्विष्ट
कृते नमम इति मुखे कृत्वा ॥ संपातो ग्रहणस्वले
इति नेत्रमुखोत्थाटनं ॥ तत्र नरसिंहान्मविष्णुं
त्रेषु नेत्रद्वयं ॥ अन्मत्रत्रयमेव ॥ अतः परं संपातः
पात्रान्तरे ॥ त्यागश्च सर्वत्र तन्मत्रगतदेवतायै

सचयज्ञमानकर्तृकः ततः सुवेण। उं नूः स्वाहा इदं
मग्नये नममेति सर्वत्र। उं नुवः स्वाहा इदं वायवे।
उं स्वः स्वाहा इदं सूर्याय। उं नू नुवः स्वः स्वाहा इदं
प्रजापतये। वैश्वानरजातवेद इहा वह लोहितास्त
सर्वकर्माणि साधय स्वाहा इदं मग्नये॥ अनेन त्रि
वारं कृत्वा ततः संस्काराः। उं अस्माग्नेर्गर्जाधान
संस्कारं करोमि स्वाहा इदं मग्नये नमम इति स

१४

र्वत्र संस्कारेषु त्यागः। एवमष्टौ सुवेण कृता कृत
यः। उं अस्माग्नेः पुंसवनं संस्कारं करोमि स्वाहा ए
वमष्टौ। उं अस्माग्नेः सीमं तोन्नयनं संस्कारं करो
मि स्वाहा। एवमष्टौ। ३। उं अस्माग्नेः जातकर्म सं
॥ एवमष्टौ। ४। उं अस्माग्नेः नालापनयनं संस्का
॥ इति कृतौ पंचपात्राशु समिद्धो मातृनाला
पनयनं। ५। उं अस्माग्नेः अमुकाग्निरिति नामक

रोमिस्वाहा एवमष्टौ॥६॥ देवनाम्नानाम॥ रामाग्निः
कृष्णाग्निः॥ शिवाग्निः॥ ततो देवा देवौ संप्रज्यविस
र्जयेत्॥ उं अस्माग्नेः उपनिःक्रमणं संस्कारं क॥ ए
वमष्टौ॥ ७॥ उं अस्माग्नेः अन्नप्राशनं सं॥ एवमष्टौ
८॥ उं अस्माग्नेः चौलं संस्कारं॥ एवमष्टौ॥ ९॥ उं अ
स्माग्नेः उपनयनं संस्कारं॥ एवमष्टौ॥ १०॥ उं अ
स्माग्नेर्महानाम्नां संस्कारं॥ एवमष्टौ॥ ११॥ उं अ

१५

स्माग्नेर्महाव्रतं संस्कारं॥ १२॥ उं अस्माग्नेरौपनिष
दं सं॥ एवमष्टौ॥ १३॥ उं अस्माग्नेर्गोदानं सं॥ एवम
ष्टौ॥ १४॥ उं अस्माग्नेः समावर्जनं संस्कारं॥ एवमष्टौ
१५॥ उं अस्माग्नेर्विवाहं संस्कारं॥ एवमष्टौ॥ १६॥ त
तः स्युंहिरण्यै स्वाहा इत्याहिसप्ताहुतयः॥ उं
देवेभ्यः स्वाहा॥ इत्याहिसप्ताहुतयः॥ वतः सह
स्वाहर्चिषे रुद्रया यनमः स्वाहा॥ स्वस्ति ह्यर्णयि शि

रसे स्वाहा । उत्तिष्ठ पुरुषाय शिखायै वषट् स्वाहा ।
धूमव्यापिने कवचाय कृत्वा स्वाहा । सप्तजिह्वो यने त्र
त्रयाय वौषट् स्वाहा । धनुर्धराय अस्त्राय फट् स्वाहा
इति चतुर्वारं । ततः उं अग्नये जातवेदसे स्वाहा इत्या
दि अष्टौ । ततो ब्राह्मणे स्वाहा इत्याद्याष्टौ । अग्निं ता
ग नैरवाय स्वाहा इत्याद्याष्टौ । इंद्राय स्वाहा इत्या
दि द्वादश । वज्राय स्वाहा इत्यादि द्वादश । ततः स्तुवेण च

१६

तुवरिं स्तुचि ज्ञानं निधाय वामस्तनांतं तन्मूलमानी
य वैश्वानरं जातवेदं इहा वहलोहिताहं सर्वं कर्मा
णि साधय वौषट् । इति कृत्वा उपविश्य । स्तुवेण उं
स्वाहा । इदं गणपते येन ममेति सर्वत्र । उं श्रीं स्वाहा
उं श्रीं क्लीं स्वाहा । उं श्रीं क्लीं क्लीं स्वाहा । उं श्रीं क्लीं क्लीं
स्त्रीं स्वाहा । उं श्रीं क्लीं क्लीं स्त्रीं गं स्वाहा । उं श्रीं क्लीं क्लीं
स्त्रीं गं गणपते स्वाहा । उं श्रीं क्लीं क्लीं स्त्रीं गं गणपते

वरवरदस्वाहा॥ उं श्रीं क्रीं क्रीं ऐं गं गं ए प ते वर व
रद सर्वजनं मे व शं स्वाहा॥ उं श्रीं क्रीं क्रीं ऐं गं गं ए
प ते वर वरद सर्वजनं मे व शं मानय स्वाहा॥ अ
नेन चतुर्वारं॥ इति सर्वदेवसाधारणमग्निमुखं
ततो मंजूकादिपरतत्वांतं सं हज्य॥ पी व शं क्रीः
सं हज्य॥ तत्र रुद्रया देवमावा स्य मूर्तेर्वा जा वा स्य १९
मुद्राः प्रहर्षगंधादिना अम्यर्च्य स्वाहांतमूले

न पंचविंशतिमा कुतीर्जु कृयात् इह ममुकाय नम
मेति त्यागः॥ तेन वक्रि देवतयो मुखै को करणं॥ त
तस्तथैव एकादशा कुतीर्जु कृयात्॥ तेन नाडी सं
धानं ध्यायेत्॥ ततो गानांतत्सर्वका एणां सर्वेषा मा
वरण देवतानां चतुर्ष्वंतं स्वाहांतं गनाम्ना एकैका
मा कुतिं कृत्वा तथा त्यागं च कृत्वा पुनः स्वाहांत
मूले नरशा कुती कृत्वा समिद्धे ग्नौ प्राधास्य प्रवे

एवाहांतमूलेनयथेष्टसंख्यं होमः । तत्र प्रत्याकृ
तित्यागाशक्तेः । संप्रतिपन्नदेवताकत्वात् सकृदे
वत्यागः । अकृ संख्यायां मध्ये विरामे पुनर्व्याहृति
निराज्येन कृत्वा होमः । एवमुक्तं द्वैस्तरलाभे अ
रक्षेचकर्मणि प्रतिनिधिद्वैरिष्टसंख्यं होमं स
माप्स्यतत्तद्व्येण पूर्ववत् एकैकामाकृतिं कृत्वा ।
सुवेणा सुचं घृतेना ह्यतदग्रे पुष्पं फलं च निधा

१८

यसुवेणा छाद्य उक्त्वा यदेवतां ध्यायन्नवौषट् अं
तेन मूलेन पूर्णाकृतिं कृत्वा उपविश्य पुष्पां जलिं
तत्र हत्वा नमस्कृत्य संहारमुद्रया मूलेन स्वात्म
नि वामूर्तौ वा देवं संयोज्य सुवेणा ज्येन महाव्या
हृतिनिर्होमः । तास्तु । उं नूः अग्नयेष्टपिद्यै मह
ते स्वाहा । उं नुवः वायवे अतरिहाय महते स्वा
हा । उं स्वः आदित्याय रिवे महते स्वाहा । उं नू नू

वः स्वः चंद्रमसेन रुत्रेभ्यो दिग्गोमहते स्वाहा इति त
थैव त्पागः ततः सुवेणा ज्येन स्मृतिर एपायै स्वा
हा इत्यादि सप्त उंसुरेभ्यः स्वाहा एवं सप्त उंसह
स्त्रार्चिषे रुद्रया यनमः स्वाहा इत्यादि नव उंस्र
ग्नये जातवेदसे स्वाहा इत्याद्यष्टौ ब्राह्म्ये स्वाहा
इत्याद्यष्टौ असितांगै रवाय स्वाहा इत्याद्यष्टौ १८
इंद्राय स्वाहा इत्यादि दश वज्राय स्वाहा इत्यादि द

श पुनः प्रायश्चित्तार्थं उंस्रः स्वाहा इत्यादि व्यस्त
समस्तानिर्झत्वा अग्नये पुष्पाणि दत्त्वा संहारमु
द्रया वैश्वानरजातवेद इत्यादि मंत्रांते नोनो वक्त्रे
महाशक्ते सर्वकर्मप्रसाधक कर्मांतरेपि संप्राप्ते
सान्निध्यं कुरु सारं इति अग्निं विसृज्य यविवे
ग्नौ निहिष्प्य प्रणिता जलं तत्रैव नूनौ निहिष्प्य
ब्रह्मणे रर्णापात्रं दत्त्वा विसृज्य परिधीन् परिस्त

रणद्वर्जश्च वक्रौहिणे ततः कमंगितया ब्राह्म
 णमोजनं । इति साधारणस्तां त्रिकोदौमविधिः
 शक्तश्चेत्प्रणकुल्यते बलिदानं । उं आश्वना
 देवताम्यो दिवानक्तं चारिभ्यः सर्वेभ्यो भूतेभ्यो
 नमः । एवं देवताययंतं । एवं नक्षत्राणां बलिं त
 तो दिशि ह्यंकोणे घेकं राशानां संस्वाप्य ॥ उं
 मेषश्च श्विनो नरणां कृत्तिका पाददेवताम्यो

२०

दिवानक्तं चारिभ्यः सर्वेभ्यो भूतेभ्यो नमः । उं वृष
 कृत्तिका पादत्रयरोहिणी मृगशार्वाधदेवताम्यो
 • उं मिथुनमृगशार्वाधश्चार्द्रा पुनर्वसु पा
 दत्रयदेवताम्यो • उं कर्कशुनर्वसु पादपुष्यश्च
 श्रेषादेवताम्यो • उं सिंहमघापूर्वाश्च रापाददे
 वताम्यो • उं कन्योत्तरापादत्रयहस्तचित्रार्धदे
 वताम्यो • उं तुलाचित्रोत्तरार्धस्वाति विद्यारवा

पादत्रयदेवताम्नो०॥ उं वृश्चिकविशाखापाद
 अनुराधाज्येष्ठादेवताम्नो०॥ उं धनुर्मूलपूर्वोत्तरा
 रापाददेवताम्नो०॥ उं मकरउत्तरापादत्रयश्रव
 णधनिष्ठादेवताम्नो०॥ उं कुंभधनिष्ठोत्तरार्द्धश
 तनिषकुपूर्वापादत्रयदेवताम्नो०॥ उं मीनपूर्वा
 पादउत्तरादेवतादेवताम्नो०॥ एवं राशिम्नो व
 लिः॥ मेषाधिपतये मंगलाय॥ वृषाधिपतये

२१

शुक्राय॥ मिथुनाधिपतये बुधाय॥ कर्का
 धिपतये चंद्रमसे॥ सिंहाधिपतये सूर्याय॥
 कन्याधिपतये बुधाय॥ तुलाधिपतये शु
 क्राय॥ वृश्चिकाधिपतये मंगलाय॥ धनु
 रधिपतये बृहस्पतये॥ मकराधिपतये
 शनैश्चराय॥ कुंभाधिपतये शनैश्चराय॥
 मीनाधिपतये बृहस्पतये॥ ततो मीनमे

षयो रंतराले वव कर्णायि ॥ बालव कर्णायि ॥ ५
 त्यादिससकणेऽप्यः शाक्त हो मेतु ॥ बटुक हेतु
 पालगणेशयोगिनीमो बलिदानं ॥ साधार
 णं तु गणेश बटुक हेतु शयोगिनीम्यः ॥ कल्प
 विशेषे यत्र यादृशः ॥ क्रमस्तत्र तेन क्रमेण ब
 लिः ॥ सर्वत्र बलिदानं ॥ गंधपुष्पधूपदीपांत
 सत्संजनमेकाभूतमापोहनयायसा सपादि

२२

तत्र ॥ गंगा गंगणपतये वरवरद सर्वजनमेव
 शमानय सर्वपापहार सहितं बलिंगरुक्मस्त
 हा इति जलेनोत्सृज्य वक्रोक्तं मध्यमां दर्शये
 त ॥ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ॥ कुंछान हेतु पालेश सर्व
 कामं हरय स्वाहा ॥ वामानां गुह्य दर्शनं ॥ एते
 हि देवीपुत्र बटुकनाथ कपिलजराजार नारद
 रत्रिनेत्र ज्वाला मुख सर्वविघ्नान्नाशय नाश

यः सर्वोपचारसहितं बलिं गृह्णन् स्वार्हा ॥ २
 हांगुष्टतर्जनीदर्शनं ॥ उर्ध्वं ब्रह्मांडतो वाहिवि
 गगनतले भूतले निष्कले वा पातालतले वा
 सलिलप्रवतयो र्यत्र कुत्र स्थितो वा ॥ हे त्रेपीवो
 पपीवादिषु च कृतपशधूपदीपादिकेन प्रीता
 देव्यः सहानः शुभबलिविधिना पांडुवीरैः प्र
 वंधाः या योगिनीम् ॥ स्वाहा ॥ इति योगिनीव

२३

लिः ॥ हांगुष्टानामामध्यमादर्शनं ॥ अथ उक्त
 मेव यतः काष्ठं ततः श्रोत्रं यतो धूमस्ततो घनाः
 यत्राल्पज्वलनं नेत्रं यत्रांगारस्ततः शिरः ॥ क
 र्णहोमे प्रवेद्याधिर्नेत्रे धत्स्व मुहीरितं ॥ नासिका
 यां मनः पीमामस्तके धनं संकलयः ॥ यत्र प्रज्वलि
 ता ज्वाला मुखं तज्जातवेदसः ॥ मुखे होमः प्रश
 स्तः ॥ येतो वाक्कृष्णो वा शुक्लपितृपारावता नो ध

मोनिष्टः काकरवरसदृशः स्वरोपि डगंधोपि
 तथा छिन्नादृशाश्च शिरवाश्च निष्ठाएव दोषे
 पुष्टतेन मूलेन पंचविंशतीमा कुतीर्जुनया
 त्॥ अथ होमद्रव्यमानं कर्षमात्रं दत्तं ॥ द्वाविं
 शागुलाधाराहमात्रमात्रतदर्थेन मध्यमा
 तदर्थेन कनिष्ठा पलद्वयतस्य षोडशा कुतय
 इत्यपि कर्षद्वयमितानि दधि दुग्धमधुनि ॥

२४

कचित्तपलद्वयं दधिपायसं कर्षमितं ॥ लाजा
 पुष्पकसक्तवः पलमिता ॥ गुडशर्करे कर्षमि
 ते ॥ चत्वारिंशद्गुणमितमोदनः ॥ पर्ववधि
 रिहः ॥ एकैकं पत्रपुष्पाणि ॥ अथामोदका
 श्व ॥ कहलीफलनारिं गाहिरैकैकं ॥ बीजाश्च
 चतुः पञ्चमं ॥ पनसं दृशाधारुतं ॥ अथ धानाजि
 केरं ॥ त्रिरंशं बिल्वफलं ॥ कपित्थं विधाकृतं

कर्कटिकात्रिखंभा। अमफलानिअखंभानिअरु
 योग्पानि। हर्वाकुत्रयं। गरुचीचत्रुं गुलात्रीहि
 मुरुमाषाः पलमिताः तंडुलाः कर्षदयमिताः॥
 गोधूमरक्तकलमकोद्रवाः पलमिताः। तिलाः स
 र्षपाश्र्वकर्षमिताः। कर्षदयमितं लवणं। एक
 विंशतिमरिचानि। हिंगुगुग्गुलश्च बहरमि
 तः। अशीतिरक्तिकानिर्वहरे। चंदनागुरुकस

२५

रकेसरगोरोचनकसूरीषमकाहीनितिनिशी
 बीजमानानि। समिधोदशागुलाः। समिधोदशा
 गुलास्तर्जनीसमस्वला। तत्रविशीर्णविहल
 वक्रफुल्लवक्रशूलसंक्रमिनिस्त्वचोवज्याः।
 श्रेष्ठातकारुदुमेकरंजशात्मनिप्रवृत्तिर्वि
 निद्यवृक्षाणां वज्याः। आर्द्रसत्वचः समलेद्या
 श्वशुना। दुर्लभवस्तुविशेषः। शैवागमे। खं

उत्रयंत्रमूलानां सस्त्राणामथ होमयेत् । कंठानां
मष्टमं नागं लतानां मंगुलद्वयं इति । कचिद्विशे
षोऽपि । चतुरंगुष्ठसमानो व्यंजनपिण्या ककुश
राश्च । चलुकाश्च ब्रीहिति लाः । प्रसृतिमिताः स
क्तवोगहिताः । लाजासुमुष्टिमिताः कर्षधिधिः
सर्षपाः प्राक्ताः कर्षप्रमिता मुजामाखाश्च ब्रीह
योऽपि मुष्टिमिताः । षोडश नरपतिमाषा गोधूमा २६

रक्तशालयस्तद्वत् । सप्ताष्टौ वापयवावेणुयवाः
पंचशो नणिताः । इति स्वतंत्रं तत्रेषु त्रिणाज्या
हि द्व्यंशं प्रस्त्रमात्रेण षट्पदं नवत्पाकृतय इत्यु
क्तं । स्मार्तहोमे तु सर्वत्र । पाण्याकृति वा दशपर्व
परिकेति ज्ञेयं । द्व्यंशं स्त्रेण उरुना दीनां अं
गुष्ठपर्वमिताः प्राक्ताः । शुक्लद्व्यंशं वा दश
पर्वमितेति । अथ वा स्मार्तविधिनाग्निं संस्था

पञ्चाधाराज्यभागं ते व्यस्तसमस्तव्याहृतिहोमो
तदेवमावाह्यसंस्मृत्यपंचविंशतिमेकादशच
कृतीकृत्वा वरणदेवानामेकैकाकृतिमाज्येन
कृत्वा प्रधानहोमः। तस्मात्तौ तेन द्व्येणावर
णानां एकामेकाकृतिं कृत्वा पूर्णाकृतिं बौध
दञ्चतमूलेन हत्वा देवं विसृज्य। तथा व्याहृति
ति कृत्वा अग्निं विसर्जनं। पूर्णपात्रदानं। अणि

२७

ताविमोकः ब्राह्मणमोजनं चेति। तेन ततो जले
पीठदेवाः प्रतर्प्य देवमावाह्यजलमयैरुपचा
रैः संस्मृत्य मूलांते अमुकं तर्पयामि नमः इति
दशांशकर्मरक्तसूरीवासितजले स्तथा ध्यातैः
ताम्रपात्रेणांजलिना वा तर्पयेत्। मूलांते तर्प
यामीति वा तर्पणं। ततः आवरणं तर्पणं ते दे
वं नमस्कृत्य विसर्जयेत्। अग्निषेकस्तु स्वशिर

सिमूलांतेअग्निषिंचामाति। अग्निषेकोदशां
शेनेति। ततो ब्राह्मणमोजनंतेषु देवमावासा
सं पूज्यमोजयित्वा दहिणां दत्त्वा तेऽग्निदेवं विस
र्जयेत्। ततो महा पूजां कृत्वा देवाय सर्वं समर्प्य
गुरुं सं पूज्य पूर्णतां वार्चयित्वा तद्दिने नियमवा
नं गुरुं सर्वैः प्रक्षयनसेवादिनिस्तोषयेदिति।
इति होमविधिः सं पूर्णः ॥ ॥ श्रीः ॥ ॥

२८

संवत् १८१५ वर्षे फाल्गुन मासे शुक्ल पक्षे चतु
र्थ्यां प्रगौलिखितः समाप्तः ॥ ॥ श्रीः ॥

२९

